

DEPUTAT ÎN PARLAMENTUL REPUBLICII MOLDOVA

MD-2073, Chișinău, bd. Ștefan cel Mare și Sfânt 105

www.parlament.md

14 februarie 2014

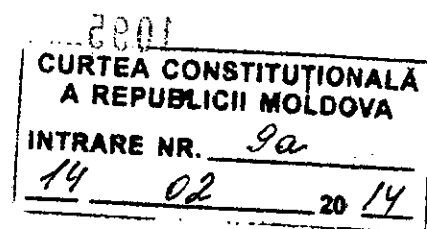
FPC nr. 36

Curtea Constituțională a Republicii Moldova

str. Alexandru Lăpușneanu nr. 28,
Chișinău MD 2004,
Republica Moldova

SESIZARE

prezentată în conformitate cu art. 25 lit. g) din Legea nr. 317-XIII din 13 decembrie 1994 cu privire la Curtea Constituțională și articolele 38 alin. (1) lit. g) și 39 din Codul Jurisdicției Constituționale nr. 502-XIII din 16 iunie 1995

I – AUTORII SESIZĂRII

Deputații în Parlament:

Artur REȘETNICOV

Igor VREMEA

Tel. 022204401, fax 022233673, 022232206

II – OBIECTUL SESIZĂRII

Prezenta sesizare are ca obiect de examinare prevederile Regulamentului Parlamentului (adoptat prin Legea nr. 797- XIII din 2 aprilie 1996), în redacția Legii nr. 294 din 12.12.2013 pentru modificarea și completarea Regulamentului Parlamentului, adoptat prin Legea nr. 797-XIII din 2 aprilie 1996, (Monitorul Oficial nr. 17-23/40 din 24.01. 2014).

III – CADRUL NORMATIV PERTINENT

1. *Constituția Republicii Moldova*

Articolul 1

Statul Republica Moldova

(1) Republica Moldova este un stat suveran și independent, unitar și indivizibil.

(2) Forma de guvernământ a statului este republica.

(3) Republica Moldova este un **stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sînt garantate.**

Articolul 2

Suveranitatea și puterea de stat

(1) **Suveranitatea națională aparține poporului Republicii Moldova, care o exercită în mod direct și prin organele sale reprezentative, în formele stabilite de Constituție.**

(2) Nici o persoană particulară, nici o parte din popor, nici un grup social, nici un partid politic sau o altă formațiune obștească nu poate exercita puterea de stat în

nume propriu. Uzurparea puterii de stat constituie cea mai gravă crimă împotriva poporului.

Articolul 5

Democrația și pluralismul politic

(1) Democrația în Republica Moldova se exercită în condițiile pluralismului politic, care este incompatibil cu dictatura și cu totalitarismul.

(2) Nici o ideologie nu poate fi instituită ca ideologie oficială a statului.

Articolul 6

Separarea și colaborarea puterilor

În Republica Moldova puterea legislativă, executivă și judecătorească sînt separate și colaborează în exercitarea prerogativelor ce le revin, potrivit prevederilor Constituției.

Articolul 7

Constituția, Lege Supremă

Constituția Republicii Moldova este Legea ei Supremă. Nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică.

Articolul 32

Libertatea opiniei și a exprimării

(1) Oricărui cetățean îi este garantată libertatea gândirii, a opiniei, precum și libertatea exprimării în public prin cuvînt, imagine sau prin alt mijloc posibil.

(2) Libertatea exprimării nu poate prejudicia onoarea, demnitatea sau dreptul altei persoane la viziune proprie.

(3) Sînt interzise și pedepsite prin lege contestarea și defăimarea statului și a poporului, îndemnul la război de agresiune, la ură națională, rasială sau religioasă, incitarea la discriminare, la separatism teritorial, la violență publică, precum și alte manifestări ce atentează la regimul constituțional.

Articolul 54

Restrîngerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrîngeri decît celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sînt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

(3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrângerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.

(4) Restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.

Articolul 60

Parlamentul, organ reprezentativ suprem și legislativ

(1) **Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului Republicii Moldova și unica autoritate legislativă a statului.**

(2) **Parlamentul este compus din 101 deputați.**

Articolul 63

Durata mandatului

(1) **Parlamentul este ales pentru un mandat de 4 ani**, care poate fi prelungit, prin lege organică, în caz de război sau de catastrofă.

(2) Parlamentul se întrunește, la convocarea Președintelui Republicii Moldova, în cel mult 30 de zile de la alegeri.

(3) Mandatul Parlamentului se prelungește până la întrunirea legală a noii componente. În această perioadă nu poate fi modificată Constituția și nu pot fi adoptate, modificate sau abrogate legi organice.

(4) **Proiectele de legi sau propunerile legislative înscrise pe ordinea de zi a Parlamentului precedent își continuă procedura în noul Parlament.**

Articolul 67

Sesiuni

(1) Parlamentul se întrunește în două sesiuni ordinare pe an. Prima sesiune începe în luna februarie și nu poate depăși sfârșitul lunii iulie. A doua sesiune începe în luna septembrie și nu poate depăși sfârșitul lunii decembrie.

(2) **Parlamentul se întrunește și în sesiuni extraordinare sau speciale, la cererea Președintelui Republicii Moldova, a Președintelui Parlamentului sau a unei treimi din deputați.**

Articolul 68

Mandatul reprezentativ

(1) **În exercitarea mandatului, deputații sînt în serviciul poporului.**

(2) **Orice mandat imperativ este nul.**

Articolul 70

Incompatibilități și imunități

(1) **Calitatea de deputat este incompatibilă cu exercitarea oricărei alte funcții retribuite**, cu excepția activității didactice și științifice.

(2) Alte incompatibilități se stabilesc prin lege organică.

(3) **Deputatul nu poate fi reținut, arestat, percheziționat, cu excepția cazurilor de infracțiune flagrantă, sau trimis în judecată fără încuviințarea Parlamentului după ascultarea sa.**

Articolul 71

Independența opiniilor

Deputatul nu poate fi persecutat sau tras la răspundere juridică pentru voturile sau pentru opiniile exprimate în exercitarea mandatului.

Articolul 73

Inițiativa legislativă

Dreptul de inițiativă legislativă aparține deputaților în Parlament, Președintelui Republicii Moldova, Guvernului, Adunării Populare a unității teritoriale autonome Găgăuzia.

Articolul 74

Adoptarea legilor și a hotărârilor

(1) Legile organice se adoptă cu votul majorității deputaților aleși, **după cel puțin două lecturi.**

(2) **Legile ordinare și hotărârile se adoptă cu votul majorității deputaților prezenți.**

(3) Proiectele de lege prezentate de Guvern, precum și propunerile legislative ale deputaților acceptate de acesta sînt examinate de Parlament în modul și după prioritățile stabilite de Guvern, inclusiv în procedură de urgență. **Alte propuneri legislative se examinează în modul stabilit.**

Articolul 114

Înfăptuirea justiției

Justiția se înfăptuiește în numele legii numai de instanțele judecătorești

Articolul 134

Statutul

(1) **Curtea Constituțională este unica autoritate de jurisdicție constituțională în Republica Moldova.**

(2) Curtea Constituțională este independentă de orice altă autoritate publică și se supune numai Constituției.

(3) **Curtea Constituțională garantează supremația Constituției, asigură realizarea principiului separării puterii de stat în putere legislativă, putere executivă și putere judecătorească și garantează responsabilitatea statului față de cetățean și a cetățeanului față de stat.**

2. Legea despre statutul deputatului în Parlament

Art.2.

(1) Deputatul este persoană oficială și reprezentant al puterii legislative supreme.

(2) În exercitarea mandatului, **deputații sînt în serviciul poporului.**

(3) Orice mandat imperativ este nul.

Art.9.

(1) Imunitatea parlamentară are ca scop protejarea deputatului în Parlament împotriva urmărilor judiciare și garantarea libertății lui de gândire și de acțiune.

(2) Deputatul nu poate fi persecutat sau tras la răspundere juridică sub nici o formă pentru opiniile politice sau voturile exprimate în exercitarea mandatului

Art.14.

(1) Deputatul în Parlament, prin simplul fapt al alegerii lui, intră de îndată în dreptul deplinei exercitări a mandatului, pe baza certificatului doveditor al alegerii în Parlament, eliberat de Comisia Electorală Centrală, în condițiile legii.

(2) Deputatul își exercită drepturile și își îndeplinește îndatoririle pe toată legislatura pentru care a fost ales.

Art.15.

(1) Deputatul este obligat să respecte cu strictețe Constituția, legile, normele etice și morale.

(2) Deputatul este dator să fie demn de încrederea alegătorilor, să contribuie prin exemplul personal la întărirea disciplinei de stat, la îndeplinirea obligațiilor civice, la asigurarea drepturilor omului și la respectarea legislației.

(3) Cazurile de încălcare a eticii de deputat sînt examinate de Comisia juridică, pentru numiri și imunități.

Art.16.

(1) Deputatul participă la examinarea colectivă și liberă a problemelor ce țin de competența Parlamentului, la dezbaterile și adoptarea proiectelor puse la ordinea de zi a ședinței Parlamentului.

(2) Participarea deputatului la ședințele Parlamentului și ale comisiei permanente din a cărei componență face parte este obligatorie. În cazul în care deputatul nu se poate prezenta din motive întemeiate la ședințele Parlamentului sau ale comisiei permanente, este obligat să aducă la cunoștință Biroului permanent sau secretarului comisiei respective motivele absenței sale.

Art.17.

(1) Deputatul beneficiază de dreptul de vot deliberativ asupra tuturor problemelor examinate de Parlament.

(2) Deputatul este în drept:

- a) să aleagă și să fie ales în organele Parlamentului;
 - b) să-și exprime părerea asupra componenței nominale a organelor formate de Parlament și asupra candidaturilor persoanelor oficiale în cadrul dezbaterilor pentru alegerea, numirea sau confirmarea lor de către Parlament;
 - c) să facă propuneri legislative în scris spre a fi examinate de Parlament;**
 - d) să facă propuneri și observații asupra ordinii de zi a ședinței, asupra esenței problemelor puse în discuție și modului lor de examinare;**
 - e) să dea dovadă de inițiativă și să facă propuneri vizînd examinarea la ședințele Parlamentului a dărilor de seamă sau a informațiilor prezentate de orice organ sau persoană oficială, aflată în subordinea sau sub controlul Parlamentului;**
 - f) să pună problema votului de încredere în Guvern, în persoanele oficiale alese, numite sau confirmate de Parlament, dacă propunerea este susținută de cel puțin o pătrime din deputații aleși;
 - g) să propună spre examinare Parlamentului probleme ce țin de controlul asupra modului în care organele de stat și cele obștești, întreprinderile, instituțiile și organizațiile (mai departe unități) execută legile și hotărîrile Parlamentului;
 - h) să participe la dezbateri, să facă interpelări, să adreseze întrebări reporterilor și președintelui ședinței, să ceară răspunsuri;**
 - i) să-și argumenteze propunerile, să se pronunțe în chestiuni de procedură, să prezinte note informative;**
 - j) să facă amendamente la proiectele de legi, de hotărîri și de alte acte normative.
- (3) Deputatul care nu a luat cuvîntul în dezbateri este în drept să transmită președintelui ședinței textul cuvîntării, propunerile și observațiile sale asupra problemei examinate la ședința Parlamentului. Textul cuvîntării deputatului se anexează la stenograma ședinței și, la solicitarea lui, se publică în organul de presă al Parlamentului.
- (4) Deputatul este în drept să ia cunoștință de textele stenogramelor ședințelor Parlamentului înainte de a fi publicate, să primească textele cuvîntărilor sale care nu urmează a fi publicate.
- (5) Propunerile și observațiile făcute de deputat la ședințele Parlamentului sînt examinate, ținîndu-se cont de ele, în procesul de definitivare și adoptare a proiectelor de legi și hotărîri.**
- (...)

Art.19.

- (1) Dreptul deputatului la inițiativă legislativă este garantat prin:
- a) examinarea obligatorie a propunerii făcute cu titlu de inițiativă legislativă la ședința Parlamentului și adoptarea uneia dintre următoarele hotărîri privind: adoptarea unei legi; trimiterea spre definitivare în comisia permanentă respectivă a proiectului de lege propus; elaborarea unui proiect de lege; respingerea întemeiată a propunerii legislative;**

- b) punerea obligatorie la vot a propunerilor și amendamentelor la lege formulate de deputat, cu respectarea procedurii legislative prevăzute de Regulamentul Parlamentului;
- c) participarea sa la ședințele Biroului permanent și ale Guvernului

Art.26.

(1) Pentru exercitarea eficientă a mandatului, **deputatul în Parlament are dreptul:**

- a) la salariu lunar în modul, condițiile și mărimile prevăzute de Legea nr.355-XVI din 23 decembrie 2005 cu privire la sistemul de salarizare în sectorul bugetar;
- b) la diurne și alte plăți compensatorii, în mărimile stabilite de Parlament, care nu se includ în salariul lunar și nu se iau în calcul la stabilirea cuantumului prestațiilor de asigurări sociale.

(3) Deputatul care nu dispune de spațiu locativ în municipiul Chișinău se asigură cu apartament de serviciu pe durata mandatului. În cazul neasigurării cu apartament de serviciu, deputatului i se acordă o indemnizație lunară neimpozabilă pentru chirie.

3. Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (din 04.11.1950)

Articolul 14. Interzicerea discriminării

Exercitarea drepturilor și libertăților recunoscute de prezenta Convenție **trebuie să fie asigurată fără nici o deosebire bazată, în special, pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație.**

4. Recomandarea APCE 1601(2008) “Liniile directorii procedurale privind drepturile și îndatoririle opoziției într-un parlament democratic”

5. Raportul Comisiei de la Venetia CDL-AD(2010)025 privind rolul opoziției într-un parlament democratic

IV – PRETINSELE ÎNCĂLCĂRI ȘI ARGUMENTELE DE RIGOARE

La data de 12 decembrie 2013 Parlamentul Republicii Moldova cu o minoritate evidentă de voturi (în pofida faptului că în stenograma ședinței prin uz de fals este indicat că s-a votat de majoritatea deputaților aleși), a adoptat Legea nr. 294 din 12.12.2013 pentru modificarea și completarea Regulamentului Parlamentului, astfel modificînd o serie de articole ale Regulamentului, degradîndu-i considerabil valoarea juridică. Modificările operate, în opinia noastră, încalcă flagrant drepturile constituționale ale opoziției parlamentare, ale fracțiunii PCRM în Parlament, cît și fiecărui deputat în parte. Aceste modificări în majoritatea lor sunt neconstituționale, violînd prevederile mai multor norme din Constituția Republicii Moldova.

Totodată, aceste modificări nu corespund standardelor democratice și practicii internaționale și urmează a fi declarate neconstituționale.

I. p. 3 al Legii nr. 294 din 12.12.2013:

3. La articolul 27, alineatul (3) se completează în final cu cuvintele „ , care nu pot fi folosite ca probe în instanțele de judecată”.

Numai instanța de judecată poate decide care materiale pot fi folosite ca probe în instanță, care este valoarea lor de probațiune și care nu pot. Prin adoptarea acestei norme se prevede o imixtiune a puterii legislative în cea judecătorească, astfel violîndu-se principiul separării puterilor în stat prevăzut în art. 6 din Constituția Republicii Moldova cît și a art. 114 care stabilește organele ce înfăptuiesc justiția în Republica Moldova, iar Parlamentul Republicii Moldova printre ele nu se regăsește. Mai mult, această prevedere este în coliziune cu prevederile alin. (2) din același articol, unde la fel se vorbește despre avize consultative, însă cu o altă valoare juridică.

II. p. 5 al Legii nr. 294 din 12.12.2013:

5. La articolul 31 alineatul (4):
cuvintele „pentru a da relații” se substituie cu cuvintele „pentru audieri”;
alineatul se completează în final cu textul: „**Nu pot fi invitați în cadrul anchetei reprezentanții puterii judecătorești, procuraturii și ai organului de urmărire penală pentru prezentarea informațiilor ce ar putea prejudicia corectitudinea judecării cauzelor și/sau confidențialitatea urmăririi penale.**”

III. p. 6 al Legii nr.294 din 12.12.2013:

Articolul 36:

alineatul (1) se completează în final cu textul: „**Nu pot fi citați în cadrul anchetei reprezentanții puterii judecătorești, procuraturii și ai organului de urmărire penală pentru prezentarea informațiilor care ar putea prejudicia corectitudinea judecării cauzelor și/sau confidențialitatea urmăririi penale.**”

alineatul (4) se completează în final cu textul: „Concluziile comisiei de anchetă nu afectează principiul prezumției nevinovăției.”

Cu referire la modificările operate în articolele 31 și 36 ale Regulamentului, prin care se interzice invitarea sau citarea reprezentanților puterii judecătorești, procuraturii și ai organului de urmărire penală pentru prezentarea informațiilor solicitate de comisiile permanente care efectuează o anchetă sau în cadrul comisiei de anchetă, invocînd motivul că ar putea prejudicia corectitudinea judecării cauzelor sau confidențialității urmăririi penale le considerăm ilegale și contrare prevederilor constituționale.

Constituția nu stipulează careva interdicții la acest capitol, iar art. 6 al Legii Supreme constată atît separarea puterilor în stat (în puterea legislativă, executivă și judecătorească), cît și colaborarea acestora în exercitarea prerogativelor ce le revin, potrivit prevederilor constituționale. Deci, cu totul că parlamentarii, judecătorii, procurorii etc., fac parte din puteri diferite, ei toți au obligația de a colabora unul cu altul, conform competențelor care le revin, fără încercări de a obstrucționa activitatea legală a celeilalte puteri, invocînd argumente ce nu corespund realității. Fără prezentarea la comisie, nu va fi posibil de stabilit dacă informațiile pe care le deține au atribuție la o cauză careva sau sunt din cadrul unui dosar. Chiar și pentru prezentarea informației secrete este stabilită procedură specială, care reglementează dacă poate ea fi prezentată, cît și refuzul de a o presta.

Art. 20 alin. (2) din Legea privind statutul deputatului în Parlament stabilește că, organele de stat și persoanele oficiale sînt obligate să acorde sprijinul necesar la efectuarea cercetărilor, să prezinte fără obstacole la cererea deputatului sau a comisiei care cercetează cazul, datele și documentele necesare examinării lui obiective. **Nimeni nu este în drept să se eschiveze de la prezentarea explicațiilor cerute de deputatul care efectuează cercetările.**

Similar, alin. (3) al art. 21 al aceeași legi prevede că, **orice persoană oficială este obligată**, la legitimarea dreptului să-i pună la dispoziție informația necesară fără concordanțe și permisiuni suplimentare. În cazul în care informația reprezintă secret de stat, informarea deputatului se va face în condițiile Regulamentului Parlamentului.

IV. p. 8 al Legii nr. 294 din 12.12.2013:

8. Articolul 46:

la alineatul (1), după cuvintele „la cererea” se introduc cuvintele „**și în baza deciziilor**”, iar după cuvintele „comisii permanente,” se introduc cuvintele „la cererea” și în final alineatul se completează cu textul: **„Cererea motivată de modificare și/sau completare a ordinii de zi, expusă în scris, însoțită de decizia respectivă, este transmisă președintelui ședinței până la începutul acesteia.”**

la alineatul (2), cuvintele „limitată în timp” se substituie cu cuvintele „care nu depășește un minut”;

articolul se completează cu alineatul (4) cu următorul cuprins: „(4) Nu sînt admise dezbateri și luări de cuvînt altele decît cele pe marginea ordinii de zi. Proiectele de acte legislative care nu au rapoarte, după caz, corapoarte ale comisiilor sesizate în fond nu pot fi incluse în proiectul ordinii de zi a ședințelor Parlamentului decît dacă, la propunerea Biroului permanent sau a fracțiunilor parlamentare, Parlamentul nu decide altfel.”

Opinăm că modificările art. 46 din Regulament contravin articolului 68 din Constituție, care stabilește reprezentativitatea mandatului deputatului și obligațiunea lui de a se afla în serviciul poporului pe întreaga durată a mandatului. Prin obligativitatea prezentării imperative a **„deciziilor”** fracțiunilor parlamentare pentru a formula propuneri ce țin de modificarea și completarea ordinii de zi, suplinită de condiția „depunerii unei cereri motivate în scris către președintele ședinței și cu anexarea deciziei pînă la începutul acesteia”, deputatul este privat de posibilitatea de a interveni în procesul legislativ și de a adopta decizii individuale și conștiente. Cu atît mai mult, în condițiile practicii arbitrară din ultimul timp care persistă în Legislativ, cînd ordinea de zi este distribuită deputaților înaintea ședinței sau în timpul acesteia, acest lucru practic pune deputatul în imposibilitatea de a participa la stabilirea ordinii de zi, ceea ce constituie o abatere gravă de la normele constituționale.

Avînd mandatul reprezentativ, deputatul nu are în obligație de a coordona propunerile sale cu opinia fracțiunii, pentru a obține astfel o „decizia favorabilă”, fără de care dreptul lui la inițiativă legislativă este pus sub semnul întrebării, cel puțin la acel moment.

Prin *HCC nr.8 din 19.06.2012*, § 26 Curtea Constituțională a reținut că, mandatul de parlamentar exprimă relația parlamentarului cu întregul popor, în serviciul căruia este, nu numai cu alegătorii care l-au votat, deși aceștia beneficiază de prezența parlamentarului în virtutea obligației sale de a ține legătura cu alegătorii. Astfel, sintagma „a fi în serviciul poporului” de la articolul 68 alin. (1) din Constituție înseamnă că, din momentul alegerii și pînă la încetarea mandatului, fiecare deputat devine reprezentantul poporului în integralitatea sa și **are drept**

misiune să servească interesului comun, cel al poporului, și nu doar partidului din care provine. În exercitarea mandatului, parlamentarul se supune numai Constituției, legilor și trebuie să adopte atitudini care, potrivit conștiinței sale, servesc binelui public *sau* „ (...) limitarea rolului unui deputat de a lucra doar pentru a fi prezent la ședința de votare este prea reductiv. Munca parlamentarului în procesul de legiferare este dificil de cuantificat. Nu este suficient să se poată măsura absența parlamentarilor de la vot, numărul întrebărilor pe care ei le formulează sau al proiectelor de lege propuse (...)”

Deci, parlamentarul în virtutea mandatului său este obligat să depună toate eforturile pentru ași consuma cât mai eficient mandatul în interesul poporului, iar statul este obligat de a crea cele mai favorabile condiții în acest sens.

De asemenea, limitarea în timp de până la un minut pentru formularea propunerii la ordinea de zi lezează aceleași norme constituționale, deoarece nu poate fi limitată activitatea alesului poporului în timp, în tentativa de a argumenta cât mai clar și răspicat poziția sa față de o întrebare sau alta, sau de a face o propunere argumentată.

În context, rezoluția APCE nr. 1601(2008) reconfirmă dreptul opoziției parlamentare la libertatea de exprimare și opinie. Deputaților din opoziție trebuie să li se asigure posibilitatea de a-și expune ideile în mod liber, adică să dispună inclusiv de timp suficient pentru aceasta (a se vedea pct. 2.1.).

V. p. 9 al Legii nr. 294 din 12.12.2013:

9. Articolul 47:

la alineatul (12), cuvintele „și adoptat” se exclud;

articolul se completează cu alineatele (13)–(15) cu următorul cuprins:

„(13) Proiectele de acte legislative incluse în ordinea de zi a ședințelor în plen ale Parlamentului, care, la expirarea legislaturii în cazul alegerilor ordinare sau anticipate, au fost lăsate fără examinare, precum și proiectele de legi aprobate în prima lectură sau cele care urmează a fi votate în lectura finală sînt trecute pe ordinea de zi a Parlamentului de următoarea legislatură.

(14) Proiectele de acte legislative înregistrate care nu au fost incluse în ordinea de zi a Parlamentului devin nule **după 2 ani** de la înregistrarea lor.

(15) Proiectele de acte legislative care și-au pierdut actualitatea, precum și cele rămase fără autori pot fi respinse de Parlament în baza unei liste comune, în temeiul rapoartelor comisiilor de profil.”

Modificarea și completarea art. 47 al Regulamentului, urmărind logica autorilor proiectului, la prima vedere s-ar părea că vine întru executarea Hotărîrii Curții Constituționale nr. 15 din 04.12.2012. Însă, acest lucru s-a făcut tendențios, avînd scopul de a lupta cu opoziția parlamentară actuală din Parlamentul

Republicii Moldova prin aplicarea nihilismului juridic, fapt ce a dus la crearea unor norme care sunt lovite de neconstituționalitate.

Dacă completarea art. 47 cu aliniatul (13) aparent satisface executarea Hotărîrîi Curții, cu totul că are o redacție neclară și imprecisă, atunci aliniatele (14) și (15) vin să contrazică logica expunerii Curții la acest subiect.

Intenția de a declara nule la expirarea **a 2 ani de la înregistrare** a proiectelor de acte legislative, care nu au fost introduse în ordinea de zi a Parlamentului (alin. (14)) și respingerea în baza unei liste comune a proiectelor de acte legislative care și-au pierdut actualitatea sau a celor rămase fără autor (alin. (15)), contravin dispozițiilor alin. (1) și alin. (4) ale art. 63 din Constituție, care prevăd că, **Parlamentul este ales pentru un mandat de 4 ani și proiectele de legi sau propunerile legislative înscrise pe ordinea de zi a Parlamentului precedent își continuă procedura în noul Parlament.** Concomitent. este violată norma de la art. 73 din Legea Supremă, care statuează că, **dreptul de inițiativă legislativă aparține deputaților în Parlament.**

În sensul abținerii de la proiectarea unei noi teorii, ne vom baza pe logica expunerii Curții la subiectul respectiv în Hotărîrea susmenționată, prin evidențierea unor statuări din conținutul ei:

„**43.** Curtea reține că dreptul de inițiativă legislativă constă în posibilitatea subiecților indicați în articolul 73 din Constituție de a prezenta propuneri de *lege ferenda*, corelată cu **obligăția Parlamentului de a le examina, dezbate și de a se pronunța asupra acestora prin adoptare sau respingere**”.

Această prevedere se găsește și la art. 19 al Legii despre statutul deputatului în Parlament, care stabilește expres că, dreptul deputatului la inițiativă legislativă este garantat prin:

- a) examinarea obligatorie a propunerii făcute cu titlu de inițiativă legislativă la ședința Parlamentului și **adoptarea uneia dintre următoarele hotărîri privind: adoptarea unei legi; trimiterea spre definitivare în comisia permanentă respectivă a proiectului de lege propus; elaborarea unui proiect de lege; respingerea întemeiată a propunerii legislative (...).**

Considerăm că faptul ce determină dreptul deputatului la inițiativă legislativă pe de o parte stabilește obligația Parlamentului de a duce la bun sfîrșit această inițiativă, conform procedurilor și regulilor stabilite și cu definitivarea sa logică prin adoptarea unei decizii finale de ordinul **adoptat** sau **respins**.

„46. În această ordine de idei, Curtea reține că, potrivit articolului 19 din Legea nr.39-XIII din 7 aprilie 1994 despre statutul deputatului în Parlament, dreptul deputatului la inițiativă legislativă este garantat prin:

a) examinarea obligatorie a propunerii făcute cu titlu de inițiativă legislativă la ședința Parlamentului și adoptarea uneia dintre următoarele hotărâri privind: adoptarea unei legi; trimiterea spre definitivare în comisia permanentă respectivă a proiectului de lege propus; elaborarea unui proiect de lege; respingerea întemeiată a propunerii legislative;

b) punerea obligatorie la vot a propunerilor și amendamentelor la lege formulate de deputat, cu respectarea procedurii legislative prevăzute de Regulamentul Parlamentului (...)

Astfel, Curtea a reținut că *a fortiori* se justifică posibilitatea instituirii de către forul legislativ a nulității proiectelor de legi organice sau ordinare și a proiectelor de hotărâri *neexamine* pe parcursul *unei legislaturi* (§73 HCC nr. 15 din 04.12.2012).

În lumina celor expuse, limitarea valabilității proiectelor de acte legislative la durata unei legislaturi parlamentare nu este contrară prevederilor Constituției, sub rezerva constatărilor menționate *supra* în privința proiectelor *înscrise în ordinea de zi* (§75 HCC nr. 15 din 04.12.2012).

Conform Constituției, alin. (1) al art. 63, durata mandatului deputatului este de 4 ani, termen care coincide cu termenul legislaturii Parlamentului. Pe durata mandatului, deputatul în orice moment are dreptul și oportunitatea de a promova inițiativa sa în dependență de măsura în care a avansat pe scara procedurală spre includerea în ordinea de zi, inclusiv pînă la adoptarea sa în lectură finală, reiesind din multitudinea factorilor existenți atît de ordin subiectiv cît și obiectiv. Cu atît mai mult, în corespundere cu alin. (1) al art. 55 din Regulament, autorul proiectului de act legislativ sau al propunerii legislative poate să-și retragă proiectul sau propunerea în orice moment pînă la adoptarea definitivă a acestora în plenul Parlamentului, ceea ce nu necesită o intervenție nejustificată a terților în domeniul ce ține strict de prerogativele deputatului.

Deci, reieșind din cele relatate, concluzionăm că termenul de 2 ani este absolut irelevant și contravine normelor constituționale, prin urmare el trebuie de declarat neconstituțional.

Cu referire la art. 47 alin. (15) din Regulamentul Parlamentului, considerăm că, pierderea actualității unui sau altui proiect poate fi constatată numai de autorul sau autorii acestui proiect și nicidecum doar de comisiile de profil sau Parlament. Aceasta reiese din dreptul deputatului la inițiativă legislativă și obligativitatea

examinării proiectului cu survenirea unei finalități după parcurgerea lui a etapelor stabilite de legislație. O asemenea procedură de „distrugere” a inițiativelor legislative nu este autorizată de Constituție.

Și mai haios stau lucrurile cu proiectele „rămase fără autor” din alin.(15). Autorii Legii nr. 294 nu dau careva explicații în ce modalitate proiectele legislative ar putea rămîne „văduvite” și ce urmează să se întâmple cu autorii lor, pentru a se ajunge la această situație, cel puțin prin enumerarea împrejurărilor de survenire a acestor situații.

La data de 04.12.2012, prin hotărîrea sa nr. 15, Curtea a mai reținut că, „prin prisma examinării prezentei sesizări și cu referire la Hotărîrea nr. 15, nu putem să nu atragem atenția asupra faptului că Curtea a observat că, deși formal se referă la exercitarea dreptului la inițiativă legislativă, esența sesizării constă în posibilitățile, create prin modificările operate în Regulamentul Parlamentului, de obstrucționare a inițiativelor legislative ale opoziției parlamentare. În acest sens, este necesară instituirea de către Parlament a unor mecanisme ce ar asigura examinarea proiectelor de acte legislative prezentate de opoziția parlamentară, precum organizarea unor ședințe dedicate expres discutării acestora, similar practicilor altor state în domeniu”.

Din acest rezumat putem conchide că tentativa anterioară de modificare a art. 47 a Regulamentului, cît și actualele modificări, au o tentă pronunțată de sabotare și obstrucționare a activității opoziției, prin limitarea dreptului constituțional al deputaților din opoziție la inițiativă legislativă, precum și limitarea dreptului la libera exprimare, proces devenit cronic în ultimul timp în Republica Moldova, care de acum nu mai poate fi umbrat de vîzul lumii și devine evident nu numai pentru Curte.

În aceeași ordine de idei, amintim că Curtea Constituțională la data de 04.12.12 a expediat Parlamentului adresa nr. PCC-01/18a, prin care „Curtea a reiterat rolul opoziției pentru funcționarea democrației. Curtea a subliniat necesitatea instituirii de către Parlament a unor mecanisme ce ar asigura examinarea proiectelor legislative prezentate de opoziția parlamentară, precum organizarea unor ședințe speciale ale plenului Parlamentului dedicate expres discutării acestora, similar practicilor altor state în domeniu, menționate în hotărîre.

În lumina celor expuse, în temeiul articolului 79 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea consideră necesară soluționarea acestor probleme de către Parlament.

De asemenea, Curtea solicită Parlamentului să examineze, în conformitate cu prevederile articolului 28¹ din Legea cu privire la Curtea Constituțională, prezenta adresă și să-i fie comunicate rezultatele examinării acesteia în termen de 3 luni”.

Pînă la moment aceste prescripții a Curții nu au fost puse în aplicare de către Parlament, iar despre comunicarea rezultatelor examinării nu cunoaștem nimic.

VI. p. 13 al Legii nr. 294 din 12.12.2013

13. La articolul 61 alineatul (4), după cuvintele „7 minute” se introduc cuvintele „**pentru fracțiunile parlamentare și 5 minute pentru deputați**”.

Urmare modificărilor la alin. (4) al art. 61 din Regulament, timpul destinat luărilor de cuvînt ale deputaților a fost micșorat de la 7 la 5 minute. Aceste prevederi aduc carențe serioase procesului democratic din Republica Moldova, prin reducerea nejustificată a timpului de intervenție a deputaților în expunerea sa pe marginea proiectelor de acte legislative. Astfel, alin. (3) al art. 1 din Constituție prescrie că Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, **dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sînt garantate**. Ori găsim absolut irelevante niște restricții de timp care limitează dreptul constituțional al deputatului de a-și expune poziția sa civică, bazată pe conștiința proprie, argumentată și raliată la interesul poporului care la ales, pe marginea oricărei întrebări sau proiect de act legislativ discutat în plenul Parlamentului.

În acest caz, este oportun de a reaminti că aceste restricții antidemocratice au ca scop de a obstrucționa activitatea legislativă a deputaților din opoziție, datorită faptului că proiectele discutate în Parlament în totalitatea lor fac parte din agenda partidelor de la guvernare, care de obicei sunt votate de majoritate fără a lua în considerație opinia opoziției parlamentare. Mai mult, la etapele inițiale de examinare a inițiativelor legislative, participă preponderent deputații guvernării, limitînd accesul deputaților din opoziție. Iar luările de cuvînd pe marginea proiectelor discutate fac parte din micile posibilități de instrumentar al opoziției, care oferă posibilitatea de a-și expune în public punctul său de vedere asupra lor. Cel puțin este o posibilitate pentru opoziție de a încerca cît de cît de a strecura în actele legislative compromisul intereselor tuturor păturilor sociale.

Așa deci, reieșind din dispozițiile art. 2 din Constituție, suveranitatea națională care aparține poporului și care este delegată organelor reprezentative, nu este direcționată numai către majoritatea parlamentară, ci în egală măsură și către opoziție. În așa mod, opoziției încă o dată i se încalcă dreptul de a reprezenta interesul poporului în plenitudinea puterii oferită de mandatul primit.

Și cel mai important este faptul că deputatului îi este limitat dreptul la libertatea opiniei și de exprimare, stabilit de art. 32 al Legii Supreme.

VII. p. 14 al Legii nr. 294 din 12.12.2013:

Articolul 63:

la alineatul (1) litera a), textul „(în cazul dezbaterii unei legi ordinare)” se exclude;

articolul se completează cu alineatul (3) cu următorul cuprins:

„(3) Proiectul actului legislativ poate fi supus dezbaterii și votării în lectura a doua (sau finală, după caz) în aceeași ședință, după votarea în prima lectură, dacă nu au parvenit amendamente care necesită examinare suplimentară. Propunerea pentru dezbaterea proiectului actului legislativ în lectura a doua sau/și în cea finală se face la solicitarea comisiei permanente sesizate în fond, a unei fracțiuni parlamentare sau a președintelui ședinței.”

Completarea art. 63 al Regulamentului cu un nou aliniat (3), care permite dezbaterea și votarea oricărui proiect de act legislativ în lectura a doua sau finală, după caz, în aceeași ședință plenară a Parlamentului, fiind analizată prin prisma alin. (1) al art. 64 și alin. (1) al art. 74 din Legea Fundamentală, care expres prevede adoptarea legilor organice cu votul majorității deputaților aleși, după cel puțin două lecturi, intră în contradicție cu alte norme ale Regulamentului. Așa, articolele 65 și 66 din Regulament, stabilesc o procedură al parcursului unui proiect de act normativ spre adoptarea în lectură finală, care este imperativă și nu poate fi negată atât din punct de vedere al legalității, cât și practicii legislative. Contradicțiile evidențiate între noile modificări și art. 65 și 66, în cazul menținerii lor în continuare generează perpetuu riscul încălcării principiului legalității actului adoptat.

Un moment important îl reprezintă termenul de 10 zile acordat deputaților, fracțiunilor, comisiilor pentru prezentarea amendamentelor către comisia sesizată în fond sau în Plenul Parlamentului. Neacordarea termenului respectiv lipsește deputatul de dreptul la inițiativă legislativă, respectiv este violat art. 73 din Constituție. Aplicarea practicii de votare imediată în lectura a doua este inefficientă atât din punct de vedere a coeficientului de rentabilitate al Parlamentului (calitatea proastă a actelor, necesitatea modificării în scurt timp a lor, din cauza greșelilor de natură atât conceptuală cât și de conținut etc.), fapt deja dovedit. Pe lângă acestea, legea prevede expres pentru lectura a II sau finală prezentarea obligatorie a raportului comisiei de profil (desigur a unui raport calitativ) lucru imposibil de efectuat la votarea în lectură finală imediat după votarea în I lectură.

VIII. p. 16 al Legii nr. 294 din 12.12.2013:

16. Articolul 88:

alineatul unic devine alineatul (1);

articolul se completează cu alineatele (2)–(4) cu următorul cuprins: „(2) Înainte de procedura de vot, în caz de necesitate sau la solicitarea unei fracțiuni parlamentare, președintele ședinței verifică cvorumul care trebuie să corespundă cerințelor constituționale și legale cu privire la votarea proiectelor de acte legislative prin intermediul dispozitivelor electronice sau prin numărarea deputaților de către numărători.

(3) Solicitarea de verificare a cvorumului din partea unei fracțiuni parlamentare este admisă doar dacă majoritatea deputaților fracțiunii respective sînt prezenți în sala de ședință.

(4) În cazul în care o fracțiune parlamentară sesizează președintele ședinței despre încălcarea procedurii de vot sau despre existența unor erori de numărare a voturilor, acesta poate propune Parlamentului anularea voturilor și/sau repetarea votării. Sesizarea despre încălcarea procedurii de vot sau despre existența unor erori de numărare a voturilor se efectuează în cadrul aceleiași ședințe.”

Considerăm că prevederile art. 88 alin. (3) din Regulament neconstituționale din considerente ce urmează.

Este obligația imperativă a președintelui ședinței de a verifica pe tot parcursul ședinței prezența cvorumului, ceea ce presupune prezența a cel puțin 51 de deputați. Iar în lipsa acestui minimum obligatoriu face ședința nedeliberativă și, respectiv, se închide. Acest fapt rezultă din combinația mai multor articole din Constituție precum alin. (1) al art. 64 care stabilește că, *structura, organizarea și funcționarea Parlamentului se stabilesc prin regulament*, alin. (1) și (2) ale art. 74 care prevăd că, *legile organice se adoptă cu votul majorității deputaților aleși, după cel puțin două lecturi*, în corelare cu prevederile articolelor 14 și 38 ale Regulamentului Parlamentului, care dispun atribuțiile Președintelui Parlamentului, printre care și conducerea ședințelor Parlamentului și asigurarea respectării Regulamentului precum obligativitatea prezenței cvorumului pentru ca ședința să fie deliberativă. Deci, aceasta este nu atât un drept, cât o obligație a Președintelui ședinței).

Îndeplinirea de către președintele ședinței a obligațiilor sale de serviciu nu pot fi condiționate de careva reglementări suplimentare care ar îndeplini funcția de restricționare și ar impune o persoană oficială de a-și încălca obligațiunile de serviciu. La acest capitol confirmare celor spuse sunt și art. 103 și 104 ale regulamentului Parlamentului.

Articolul 103. Deschiderea ședinței

(1) Ședința Parlamentului este deschisă de Președinte sau de unul dintre vicepreședinți.

(2) În timpul ședinței președintele este asistat de vicepreședinți.

(3) **Președintele ședinței precizează dacă este întrunit cvorumul legal și anunță ordinea de zi.**

Articolul 104. Atribuțiile președintelui ședinței

(1) Președintele ședinței conduce dezbaterile, **veghează la respectarea Regulamentului** și menținerea ordinii la ședințe.

(2) Președintele ședinței nu este în drept să comenteze luările de cuvânt ale deputaților.

Atenționarea sau cerința unei fracțiuni parlamentare sau chiar a unui deputat asupra nerespectării sau încălcării Regulamentului, adică asupra neîndeplinirii obligațiilor de serviciu de către Președintele ședinței categoric nu poate fi condiționată de numărul deputaților prezenți.

IX. p. 18 al Legii nr. 294 din 12.12.2013:

18. Articolul 102:

la alineatul (5), cuvintele „sau la propunerea unei fracțiuni parlamentare” se exclud;

articolul se completează cu alineatele (6) și (7) cu următorul cuprins:

„(6) Fiecare fracțiune parlamentară poate solicita pauze în ședința în plen cu durata de până la 30 de minute în vederea definitivării deciziilor politice pe marginea subiectelor incluse în ordinea de zi a ședinței. Durata cumulativă a pauzelor solicitate de o fracțiune parlamentară pe parcursul unei ședințe a plenului Parlamentului nu poate depăși 60 de minute. La depășirea acestei limite, acordarea pauzelor poate fi decisă doar prin votul majorității deputaților prezenți.

(7) Pauzele destinate **convocării ad-hoc a unor grupuri de lucru sau a unor comisii parlamentare** sînt stabilite prin votul Parlamentului. Durata acestora poate depăși limita stabilită la alin. (6). Prevederile prezentei norme se vor aplica și în cazul în care ședința plenară a Parlamentului nu a fost închisă și va continua în altă zi.”

Atît Constituția Republicii Moldova, cît și Regulamentul Parlamentului nu conțin o așa noțiune sau procedură de **convocare ad-hoc** a comisiilor parlamentare. Alin. (1) al art. 64 din Constituție stabilește că reglementarea funcționării Parlamentului se face prin regulament. Activitatea comisiilor parlamentare este pilonul calității activității legiuitoare al întregului legislativ. De calitatea lucrului acestor organe ale Parlamentului depinde calitatea întregului sistem legislativ al statului, la baza cărui stau principii deloc simple. Astfel, legiuitorul nu în zadar a stabilit un sistem de proceduri stricte de lucru ale

comisiilor parlamentare, respectarea cărora nu poate fi asigurată convocându-le prin colțurile clădirii Parlamentului sau scrierea și aprobarea rapoartelor comisiilor pe genunchi.

X. p. 19 al Legii nr. 294 din 12.12.2013:

19. Articolul 105:

alineatul (2) se completează în final cu textul **„pentru fracțiunile parlamentare și 5 minute pentru deputați. Președintele ședinței poate limita în timp înscrierea pentru luările de cuvânt.”**

alineatul (3) se completează în final cu cuvintele **„și deconectează microfonul”;**

articolul se completează cu alineatele (6) și (7) cu următorul cuprins:

„(6) Luarea de cuvânt poate fi limitată în timp la decizia Parlamentului, prin votul majorității deputaților prezenți.

(7) Dacă în luarea de cuvânt se face referință la o fracțiune parlamentară sau la un deputat, fracțiunea și deputatul au dreptul la replică, imediat după respectiva luare de cuvânt, care nu poate depăși 3 minute. Este interzisă replica la replică.”

Modificările aduse art. 105 al Regulamentului pretind a fi cele mai antidemocratice și cel mai mult sfidează principiile existenței unui stat de drept. Limitarea timpului de expunere a deputatului este o imixtiune directă și gravă în activitatea de exercitare a mandatului de deputat în Parlament, care potrivit articolul 68 din Constituție este reprezentativ, iar deputații în exercitarea lui sunt în serviciul poporului. Ține de obligația directă a deputatului de a reprezenta interesele poporului în Legislativ, prin toate mijloacele posibile legale, inclusiv prin expunerea opiniei sale de la tribuna sau microfonul Legislativului, care este expresia reprezentării tuturor categoriilor sociale. Diversitatea și complexitatea problemelor dezbătute în plenul Parlamentului impune necesitatea creării cadrului legislativ adecvat, care ar permite examinarea și soluționarea acestora în totalitatea lor.

Pornind de la prevederile art. 1 alin. (3) din Constituție (Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sînt garantate), art. 16 (**respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului și toți cetățenii Republicii Moldova sînt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială**) și al art. 32 (care statuează

libertatea opiniei și a exprimării) restricția de a-i oferi cuvântul reprezentantului poporului sau de a-l limita excesiv în timpul acordat pentru luările de cuvânt este neconstituțională. Totodată, această ingerință încalcă angajamentele internaționale ale statului nostru enunțate mai sus (Rezoluția APCE nr. 1601(2008)).

Art. 60 prevede că Parlamentul nu este compus din fracțiuni, grupuri de lucru etc., ci este constituit din 101 deputați. Fiecare din ei este purtătorul unui mandat reprezentativ. Aceasta prezumă existența a 101 de viziuni, opinii, care pot fi contradictorii. Deputatul, în virtutea responsabilităților sale față de fiecare alegător în particular și popor în ansamblu, are dreptul și, totodată, obligațiunea de a aduce opiniei publice viziunea sa, fără a fi limitat în timp sau, mai grav, de a-l lipsi de această posibilitate.

XI. p. 24 al Legii nr. 294 din 12.12.2013:

24. Articolul 129 va avea următorul cuprins:

„Articolul 129. Absența deputaților de la ședințe

(1) Deputatul nu poate lipsi de la ședințele Parlamentului sau ale comisiei permanente din care face parte decât din motive întemeiate.

(2) Neparticiparea deputatului la ședința Parlamentului în legătură cu îndeplinirea unei însărcinări date de Parlament, Biroul permanent, comisia parlamentară sau de fracțiunea din care face parte, precum și de Președintele Parlamentului, se consideră absență din motive întemeiate, la fel ca și:

- a) aflarea deputatului în concediu medical;
- b) aflarea deputatului în concediu din motive personale;
- c) neparticiparea deputatului la ședința Parlamentului sau a comisiei permanente în semn de protest la o chestiune din ordinea de zi, anunțată în ședința acestora.

(3) Absența din alte motive decât cele specificate la alin. (2) se consideră absență fără motiv întemeiat.

(4) Absența de la ședința Parlamentului a deputatului care îndeplinește o însărcinare a comisiei parlamentare sau a fracțiunii din care face parte se coordonează în prealabil cu Președintele Parlamentului.

(5) Deputatul care nu poate participa la ședință din alte motive decât cele specificate la alin. (2) lit. c) este obligat să informeze Biroul permanent prin intermediul subdiviziunii Secretariatului Parlamentului, responsabilă de asigurarea ședințelor plenare, în baza unei declarații în scris, despre cauzele care îl împiedică să participe.

(6) Biroul permanent va stabili modalitatea de evidență a prezenței deputaților la ședințele Parlamentului și ale comisiilor permanente din care aceștia fac parte.”

Considerăm neconstituționale prevederile alin. (4) din art. 129 din mai multe considerente. Lipsa deputatului de la ședințe, în cazul în care îndeplinește o

însărcinare a fracțiunii parlamentare sau a unei comisii parlamentare este una motivată. Coordonarea lipsei în prealabilă cu Președintele Parlamentului, care de fapt este un deputat de rînd, constituie o ingerință în statutul deputatului și în activitatea sa parlamentară. Acest lucru semnifică, de fapt, solicitarea permisiunii de la Președintele Parlamentului, adică se stabilește autoritatea unui deputat asupra autorității unui alt deputat sau a fracțiunii (adică a unui grup de deputați), cu mandat de aceeași valoare. Mandatarea unui deputat de către o structură legală a Parlamentului (fracțiunea) de a îndeplini o însărcinare, inclusiv în timpul desfășurării ședințelor în plen, reprezintă mandatarea lui de a lipsi de la aceste ședințe, desigur cu acordul alesului respectiv. Apare întrebarea, care vor fi consecințele în cazul când Președintele Parlamentului nu va da acordul pentru absența lui de la ședință, contrar deciziei comisiei sau fracțiunii parlamentare?

Mai mult, deputatul este în serviciul poporului și nu al Președintelui Parlamentului (care de asemenea este deputat) personal.

XII. p. 25 al Legii nr. 294 din 12.12.2013:

25. Articolul 132 se completează cu literele d¹) și d²) cu următorul cuprins:

„d¹) accesul în incinta Parlamentului și în încăperile în care se desfășoară ședințele în plen ale Parlamentului și ale organelor sale de lucru cu echipamente portabile de amplificare a sunetului și/sau cu oricare alte obiecte ce ar putea fi folosite pentru tulburarea ordinii și/sau întreruperea lucrărilor ședințelor Parlamentului;

d²) blocarea tribunelor, blocarea accesului în sala de ședințe, blocarea sau limitarea accesului la microfoane, sau crearea unor condiții de imposibilitate a continuării ședințelor plenare ale Parlamentului;”.

Ca și alte norme contestate supra, nici modificările aduse art. 132 al Regulamentului nu se înscriu, în opinia noastră, în limitele constituționalității. Interzicerea accesului deputaților Republicii Moldova în incinta Parlamentului sau alte încăperi ale Legislativului cu bunuri permise circuitului civil, sau dacă acestea nu sunt retrase din circuitul civil, nu sunt periculoase pentru sănătatea și viața persoanelor, reprezintă o gravă abatere de la normele constituționale. Mai mult, autorii nu au expus o listă exhaustivă a obiectelor care în opinia lor „ar putea fi folosite pentru tulburarea ordinii sau întreruperea ședințelor”, astfel persoanele responsabile de controlul accesului în încăperile menționate vor aprecia obiectele ca interzise sau nu după bunul său plac. În această listă pot fi incluse orice bunuri, inclusiv vestimentația, încălțăminte, produsele alimentare, servietele, poșetele, umbrelele etc., atentînd la mandatul deputatului. În plus, libertatea opiniei și a exprimării stabilită în art. 32 din Constituție este realizată prin cuvînt, imagine **sau alt mijloc posibil**. O modalitate de exprimare a acestor drepturi reieșind din prevederile acestui articol este și blocarea tribunei sau o altă modalitate

asemănătoare ei astfel realizându-și dreptul la protest. Într-un stat de drept și democratic acest drept al opoziției este respectat.

XIII. p. 26 al Legii nr. 294 din 12.12.2013:

26. Articolul 133:

la alineatul (2), textele „lit. a)–c)” și „lit. d)–f)” se substituie, respectiv, cu textele „lit. a)–d)” și „lit. e) și f)”;

articolul se completează cu alineatele (2¹) și (6) cu următorul cuprins:

„(2¹) Deputatul este obligat să se conformeze cerințelor președintelui ședinței sau deciziei Parlamentului și să execute benevol sancțiunile aplicate.”;

„(6) Deputatul care este sancționat cu interzicerea participării la ședințele plenare pierde indemnizația și 10% din salariu pentru fiecare ședință, începând cu ziua următoare celei în care a fost aplicată sancțiunea, dar nu mai mult de 75% din salariu.”

Prevederile alin. (6) al art. 133 din Regulamentul Parlamentului în redacția Legii nr. 294 din 12.12.2013 sunt neconstituționale și urmează a fi anulate din următoarele considerente. Pierderea indemnizației și a salariului nu poate fi aplicată ca sancțiune. În norma contestată constatăm contrariul, adică caracterul sancționator. Deci, se constată violarea principiului *non bis in idem*, care consacră că nimeni nu poate fi sancționat de doua ori pentru aceeași faptă.

Interzicerea participării pe un termen careva la ședințele Parlamentului reprezintă o sancțiune. Aceasta justifică lipsa parlamentarului de la ședințe, atribuindu-i caracter motivat. Respectiv, nu poate fi vorba de aplicarea unei sancțiuni suplimentare, cu caracter pecuniar în cazul contestat.

Prin Hotărârea sa nr.10 din 12.07.2012, Curtea Constituțională a reținut că privarea deputatului de plățile salariale în cazul absenței nemotivate de la ședințele în plen ale Parlamentului și de la ședințele comisiilor de specialitate **nu constituie o sancțiune** a sa ca parte componentă a exercitării mandatului de deputat sub aspectul politic al acestuia, ci este o componentă a relațiilor de muncă (§56). Așa, dacă lipsirea de indemnizații și salariu este aplicată pe motivul lipsei de la locul de muncă, adică pentru neîndeplinirea unui volum de muncă în virtutea competențelor și obligațiilor sale, apoi după cum a constatat Curtea prin Hotărârea nr.8 din 19 iunie 2012, munca parlamentarului în procesul de legiferare este dificil de cuantificat. Nu este suficient să se poată măsura absența parlamentarilor de la vot, numărul întrebărilor pe care ei le formulează sau al proiectelor de lege propuse.

Astfel, munca deputatului nu poate fi măsurată numai prin participarea la ședințele în plen, de unde concluzionăm că el este lipsit și de remunerarea pentru munca efectuată în afara ședințelor plenare.

Conform lit. a) și b) ale art. 26 din Legea despre statutul deputatului în Parlament, în scopul exercitării eficiente a mandatului, deputatului i se asigură un salariu lunar, diurne în cazul deplasărilor și alte plăți compensatorii, care nu se includ în salariul lunar. Astfel acestea fiind încălcate violează prevederile art. 70 din Constituție.

Modificările efectuate îi lipsește de independența financiară, astfel este pusă în pericol eficiența îndeplinirii atribuțiilor sale de serviciu, și însuși statutul mandatului, care nu poate fi imperativ. Art.2. din Constituție prevede că deputatul este persoană oficială și reprezentant al puterii legislative supreme și în exercitarea mandatului, deputații sînt în serviciul poporului.

XIV. p. 28 al Legii nr. 294 din 12.12.2013:

28. Regulamentul se completează cu articolul 139¹ cu următorul cuprins:

„Articolul 139¹. Executarea sancțiunilor de eliminare din sala de ședințe sau de interdicere a participării la ședințele Parlamentului

(1) În cazul în care deputatul nu execută benevol sancțiunea aplicată de Parlament în temeiul prevederilor art. 133 alin. (1) lit. e) și f), executarea se asigură de serviciul special al Parlamentului, care îndeamnă deputatul să părăsească sala de ședințe, escortîndu-l din sală.

(2) Neexecutarea cerințelor președintelui ședinței și ale colaboratorului serviciului special al Parlamentului de părăsire a sălii de ședințe se sancționează cu pierderea a 25% din salariu și din alte indemnizații pentru luna următoare.

(3) Opunerea de rezistență sau insultele aduse colaboratorului serviciului special al Parlamentului în legătură cu solicitarea de a părăsi sala de ședințe a Parlamentului de către deputatul vizat se sancționează cu pierderea a 50% din salariu și din alte indemnizații pentru luna următoare.

(4) Sancțiunile prevăzute la alin. (2) și (3) se aplică de către Președintele Parlamentului.

Considerăm că prevederile articolului 139¹ sunt lipsite de suportul constituționalității și urmează a fi declarat neconstituționale în întregime. Conform prevederilor din Constituție, după cum urmează, art. 1 alin. (3) – Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și

libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sînt garantate, alin. (1) din art. 2 – suveranitatea națională aparține poporului Republicii Moldova, care o exercită în mod direct și prin organele sale reprezentative, **în formele stabilite de Constituție**, alin. (1) al art. 5 – democrația în Republica Moldova se exercită în condițiile pluralismului politic, care este incompatibil cu dictatura și cu totalitarismul, art. 7 – Constituția Republicii Moldova este Legea ei Supremă. Nici o lege și **nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică**, alin. (1) al art. 47 – statul este obligat să ia măsuri pentru ca orice om să aibă un nivel de trai decent, care să-i asigure sănătatea și bunăstarea, lui și familiei lui, cuprinzînd hrana, îmbrăcăminte, locuința, îngrijirea medicală, precum și serviciile sociale necesare, alin. (3) al art. 70 – deputatul nu poate fi reținut, arestat, percheziționat, cu excepția cazurilor de infracțiune flagrantă, în corelație cu art. 9, alin. (1) din Legea despre statutul deputatului în Parlament – imunitatea parlamentară are ca scop protejarea deputatului în Parlament împotriva urmărilor judiciare și **garantarea libertății lui de gândire și de acțiune** și alin. (2) – deputatul nu poate fi persecutat sau tras la răspundere juridică sub nici o formă pentru opiniile politice sau voturile exprimate în exercitarea mandatului.

În art. 139¹ din Regulament se folosește noțiunea „escortă, escortîndu-l din sală”. Dictionarul explicativ o definește cu sensul „a însoți un deținut pentru a-l împiedica să fugă”. O astfel de atitudine față de alesul poporului poartă o amprentă discriminatorie și se lezează demnitatea acestuia (art. 1 alin (3) din Constituție). Aplicarea unor sancțiuni în Parlament nu trebuie să urmărească scopul de înjosire sau răzbunare, altfel ele îmbracă forme de guvernare totalitară. Doar este evident că aceste acțiuni în totalitatea lor sînt îndreptate împotriva opoziției, pentru a distruge terenul unde principiul pluralismului politic ar ceda locul dictaturii.

Sancțiunile de ordin financiar (care reprezintă o a doua sancțiune), stabilite în alin. (2) și (3) ale art. 139¹ din Regulament în corelare cu cele prevăzute de alin. (6) al art. 133 în sumă pot depăși și 100% din salariul și indemnizațiile deputatului. Acest fapt pe departe nu se corelează cu dispozițiile art. 47 alin. (1) din Constituție și art. 26 din Legea privind statutul deputatului în Parlament, ci dimpotrivă le violează. Mai mult, sancțiunile pentru încălcarea de către deputați a prevederilor Regulamentului sînt exhaustiv prevăzute în art. 133 al Regulamentului.

De asemenea, potrivit alin. (3) al art. 15 din Legea privind statutul deputatului în Parlament în cazurile de încălcare a eticii de către deputați, faptele sînt examinate de Comisia juridică, pentru numiri și imunități.

Aplicarea sancțiunilor excesiv de dure către deputați și atentarea la imunitatea deputatului (art. 70 din Constituție, art. 9 din Legea privind statutul

deputatului în Parlament) este percepută ca o presiune asupra independenței opiniilor (art. 71 din Constituție).

Analiza Legii nr. 294, desprinde concluzia certă că autorii acesteia au avut ca scop intimidarea și sabotarea activității parlamentare și extraparlamentare a opoziției.

Onorata Curte constant a subliniat rolul opoziției în funcționarea mecanismelor democratice (*cu titlu de exemplu a se vedea HCC nr.8 din 19 iunie 2012, §§ 12, 32, 61, 65 ș.a.*). În această ordine de idei, Curtea a reținut că, la 23 ianuarie 2008, Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei (APCE) a adoptat Rezoluția nr.1601 (2008) „Liniile directorii procedurale privind drepturile și îndatoririle opoziției într-un parlament democratic”. Acest text subliniază rolul opoziției politice în calitate de „element indispensabil bunei funcționări a democrației” și solicită o anumită instituționalizare a drepturilor opoziției parlamentare, formulând în acest sens un șir de linii directorii, din care parlamentele statelor membre sînt încurajate să se inspire. În liniile directorii, adoptate de APCE, se menționează că parlamentele naționale ale statelor membre ale Consiliului Europei recunosc opoziției sau minorității parlamentare anumite drepturi și responsabilități, între care: „2.2.6. **Membrii opoziției au dreptul de a stabili ordinea de zi a sesiunilor plenare, la intervale regulate, și de a alege subiectele care urmează să fie discutate, inclusiv proiectele de legi prezentate de către aceștia**, controlul acțiunilor guvernului și evaluarea politicilor și a cheltuielilor publice; subiectele selectate în timpul acestor ședințe **prevalează asupra agendei guvernamentale**; [...]”.

Aceste linii directorii au fost dezvoltate în Raportul Comisiei de la Veneția CDL-AD(2010)025 privind rolul opoziției într-un parlament democratic, în care, între altele, se menționează: „106. Prima idee a unui Parlament este cea a unei adunări reprezentative, destinate să reflecte opinii diferite și să discute: însuși cuvîntul „parlament” în limba franceză semnifică discuție. Deși luarea deciziilor de către majoritate este un principiu fundamental, această majoritate nu formează doar ea însăși Parlamentul. Ca instituție, Parlamentul este alcătuit din toți deputații, care **au dreptul și datoria de a participa la procedura parlamentară, indiferent dacă aparțin majorității sau minorității**. Prin urmare, nu este surprinzător faptul că cele mai multe dintre dispozițiile referitoare la parlamentari, grupurile parlamentare, minoritățile calificate și (mai rar) „opoziție” vizează **aspecte procedurale, care garantează drepturile de participare, și nu decizionale, ale minorităților**. [...]”

108. De asemenea, este important ca minoritatea să aibă un cuvânt de spus în stabilirea ordinii de zi, adică în alegerea subiectelor care urmează să fie supuse dezbaterilor, privind data ședinței, durata dezbaterilor și alte aspecte. Stabilirea ordinii de zi doar de către majoritate, care ar autoriza numai dezbaterile convenabile ei, le-ar amâna sau ar împiedica pe alții, nu ar asigura, de fapt, caracterul efectiv și legitim al democrației parlamentare. [...]

Comisia de la Veneția este de părere că există o legătură între acordarea drepturilor formale opoziției și așteptarea, în schimb, a unui anumit grad de spirit constructiv și de responsabilitate. O anumită reținere este necesară pentru a se asigura ca acțiunile întreprinse de guvern în interesul național să nu se confrunte cu o obstrucționare motivată de considerente politice minore.

La 04.12.2012 Curtea a făcut o adresă Parlamentului prin care „a reiterat rolul opoziției pentru funcționarea democrației. Curtea a subliniat necesitatea instituirii de către Parlament a unor mecanisme ce ar asigura examinarea proiectelor legislative prezentate de opoziția parlamentară, precum organizarea unor ședințe speciale ale plenului Parlamentului dedicate expres discutării acestora, similar practicilor altor state în domeniu, menționate în hotărâre”. În pofida acestui fapt respectivul document a fost dat uitării.

Societatea civilă a reacționat și ea la modificările propuse în Regulamentul Parlamentului calificându-le ca fiind parțial ilegale. Potrivit lor, „(...) reprezentații opoziției vor fi dezavantajați prin faptul că va fi redus timpul alocat luărilor de cuvânt, ceea ce va diminua calitatea dezbaterilor în legislativ. Totodată, rolul opoziției în cadrul activității comisiilor parlamentare ar putea fi redus odată cu acordarea dreptului președintelui parlamentului de a atribui unei alte comisii decât cea de specialitate anumite proiecte”.

Un calificativ aparte a fost dat de vicepreședintele Legislativului, dl. Oleg Bodrug, care menționează: „ Nu am vrea ca Parlamentul să devină pur și simplu o instituție polițienească, restricții de genul intervenim în salariile deputaților. Până la urmă, parlamentarii vor fi pedepsiți de alegători la viitoarele alegeri”.

Într-un stat democratic, recurgerea la vot și impunerea voinței sale opoziției trebuie să fie ultimul argument al majorității, reieșind din faptul că se prezumă de la bun început că dețin superioritatea numerică și pot vota orice doresc.

Opoziția urmează în mod normal să se afle într-o luptă perpetuă cu guvernarea, desigur în limitele actului democratic, iar câmpul de luptă și regulile

democratice și oneste ale jocului trebuie să fie create de forțele de guvernare, avînd majoritatea voturilor. Anume de acțiunile guvernării depinde dacă se atinge compromisul politic și legislativ cu opoziția, deoarece guvernarea are în mîini toate instrumentele statale, inclusiv cele represive. Pe opoziția parlamentară nu poate fi pusă această răspundere, din simplul motiv că unica cale de a deveni o opoziție „ascultătoare” sau „de buzunar”, ar însemna o trădare a electoratului său. Contrar principiului democratic, indispensabil unui stat de drept, de a crea condiții cît mai favorabile pentru o activitate constructivă și productivă a opoziției, ce ar asigura îmbunătățirea calității actului de guvernare, actuala conducere în stat intenționat, prin modificarea Regulamentului Parlamentului, stabilește unele reguli antidemocratice de existență și activitate a oponentilor săi politici, în special PCRM.

Prezența unui minimum de reguli simple în Regulamentul Parlamentului, care ar acorda șanse opoziției de a promova interesele electoratului său, reiese din prevederile constituționale prevăzute de articolele **1, 2, 5 și 68**:

Art. 1 Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, **dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sînt garantate.**

Art. 2 **Suveranitatea națională aparține poporului Republicii Moldova,** care o exercită în mod direct și **prin organele sale reprezentative,** în formele stabilite de Constituție.

(2) Nici o persoană particulară, nici o parte din popor, nici un grup social, nici un partid politic sau o altă formațiune obștească nu poate exercita puterea de stat în nume propriu. Uzurparea puterii de stat constituie cea mai gravă crimă împotriva poporului.

Suveranitatea națională este exercitată prin organele reprezentative, inclusiv prin Parlament. Parlamentul nu constituie numai partidele de guvernare. Opoziția reprezintă interesele electoratului său, dar și al întregului popor, avînd ca instrumente mandatele primite de la ei. În cazul cînd guvernarea creează intenționat impedimente pentru opoziție de a formaliza interesele părții populației pe care o reprezintă, materializîndu-le în legi și alte acte normative, în cazul nostru prin modificarea Regulamentului, de sabotare a activității opoziției, survine cazul cînd aceste acțiuni sunt calificate drept uzurpare a puterii de stat. Astfel, alegătorii care și-au dat voturile pentru actuala opoziție sunt impuși nejustificat, din punct de

vedere a funcționării unui stat democratic și de drept, de a executa imperativ voința unui grup de persoane, care nu iau în considerație interesele lor.

În final, menționăm că proiectul Legii nr. 294 din 12.12.2013 pentru modificarea și completarea Regulamentului Parlamentului, adoptat prin Legea nr. 797-XIII din 2 aprilie 1996 nu are expertiza Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept a Consiliului Europei (Comisia de la Veneția), procedură obligatorie pentru Republica Moldova, datorită faptului că țară noastră se află sub monitorizarea CoE și în virtutea obligațiilor asumate față de structurile europene.

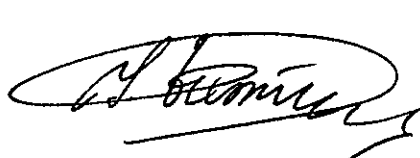
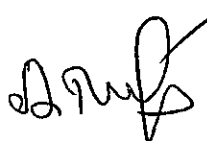
V. CERINȚELE SESIZĂRII

Potrivit celor expuse și în temeiul art. 135 alin. (1), lit. a) și alin. (2) din Constituția Republicii Moldova, a art. 4, alin. (1), lit. a) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, a alin. (1), lit. a) al art. 4 și art. 7¹ din Codul jurisdicției constituționale,

SOLICITĂM Curții Constituționale a Republicii Moldova:

1. Primirea spre examinare și declararea admisibilității prezentei sesizări.
2. Examinarea în regim de urgență a sesizării.
3. Suspendarea acțiunii Legii nr. 294 din 12.12.2013 pentru modificarea și completarea Regulamentului Parlamentului, adoptat prin Legea nr. 797-XIII din 2 aprilie 1996, pînă la examinarea în fond a cauzei.
4. Să exercite controlul constituționalității prevederilor articolelor 27, 31, 36, 46, 47, 61, 63, 88, 102, 105, 129, 132, 133 și 139¹ ale Regulamentului Parlamentului, adoptat prin Legea nr. 797-XIII din 2 aprilie 1996, în redacția Legii nr. 294 din 12.12.2013 pentru modificarea și completarea Regulamentului Parlamentului, adoptat prin Legea nr. 797-XIII din 2 aprilie 1996 și să fie declare neconstituționale.

Cu înalta considerațiune pentru Onorata Curte,

 /y.g. bremee/
 /A. Reșetei/